

POSTANOWIENIE

Dnia 19 lutego 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

w sprawie z powództwa B. H.
przeciwko A. J. i Skarbowi Państwa - Sądowi Okręgowemu w Ł. zastępowanemu
przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 19 lutego 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 23 maja 2019 r., sygn. akt I ACa (...)

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz adw. H. K. wynagrodzenie w kwocie 7500 (siedem tysięcy pięćset) zł, podwyższone o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym,**
- 3) nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania wobec wykazania przez skarżącego, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście

uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ustawodawca zmierza w ten sposób do zagwarantowania, że skarga kasacyjna (nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń) będzie pełnić przypisanie jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 23 maja 2019 r. powód B. H. oparł wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłankach określonych w 398⁹ § 1 pkt 1, 3 i 4 k.p.c.

Zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie nowe i dotychczas niewyjaśnione. Zagadnienie to musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem ściśle jurydycznym, tj. dającym się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, ICBSN 2009, nr 4, s. 48). Chodzi przy tym o zagadnienie o charakterze abstrakcyjnym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencki, a jego rozstrzygnięcie będzie miało znaczenie nie tylko dla oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Z tej przyczyny przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga wykazania przez skarżącego, że w sprawie występuje zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa.

Powyższych wymagań nie spełnił skarżący powołując się na istotne zagadnienie prawne dotyczące wykładni pojęcia bezzasadności roszczenia, o którym mowa w art. 109 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Już uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej wskazuje,

że skarżący nie dostrzega żadnego istotnego zagadnienia prawnego, a jedynie podejmuje polemikę z przyjętym przez Sąd Apelacyjny stanowiskiem dotyczącym rozumienia zawartego w art. 109 ust. 2 u.k.s.c. zwrotu „oczywista bezzasadność dochodzonego roszczenia lub ochrony praw” i jego aplikowania dla potrzeb rozstrzygnięcia zawisłej przed nim sprawy. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w tym zakresie, powód ograniczył się do przedstawienia własnego stanowiska co do wykładni tego przepisu z pominięciem analizy wypowiedzi judykatury i piśmiennictwa.

Nie można także uznać za skuteczne powołanie się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Wyróżniona w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zachodzi wtedy, gdy zasadność zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. Tych elementów nie można przypisać przedstawionemu przez skarżącego uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej. Wskazać bowiem należy, że dla właściwego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z powołaniem się na art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie jest wystarczające zawarcie ogólnej konstatacji skarżącego, że „skarga kasacyjna zasługuje na przyjęcie do rozpoznania, również z powodu jej oczywistej zasadności mając na uwadze podniesione podstawy kasacyjne”. W części skargi kasacyjnej zawierającej wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania konieczne jest zawarcie odrębnego wyводу, z którego będzie wynikało, iż powołane w skardze kasacyjnej podstawy kasacyjne wyróżnia cecha oczywistości w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Innymi słowy, na etapie przedsądu, nie jest rolą Sądu Najwyższego poddawanie szczegółowej analizie zarzutów skargi kasacyjnej i - niejako w zastępstwie strony skarżącej - samodzielne poszukiwanie argumentów, które

mogłyby przemawiać na rzecz „oczywistej zasadności skargi kasacyjnej”. Jedynie na marginesie wskazać należy, że zarzuty naruszenia art. 233 § 1 w zw. z art. 391 k.p.c. oraz art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. w swej istocie sprowadzają się do niedopuszczalnej ze względu na brzmienie art. 398³ § 3 k.p.c. polemiki skarżącego z ustaleniami faktycznymi poczynionymi przez Sąd drugiej instancji. Również podnoszone przez skarżącego wadliwości związane z „pominięciem i niezastosowaniem” art. 415 k.c. kierunkowane są na podważanie ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd drugiej instancji. Zwrócić przy tym należy uwagę, że niezależnie od sygnalizowanych przez skarżącego wadliwości w zakresie ustalenia podstawy materialnej oceny żądania w stosunku do obu pozwanych (oparcie się przez Sąd drugiej instancji na art. 417 k.c. zamiast także na art. 415 k.c.), przesłanką rzutującą na aktualizację tej odpowiedzialności na każdej z wyżej wymienionych podstaw prawnych jest stwierdzenie bezprawności działania każdego z pozwanych. Tej przesłanki warunkującej odpowiedzialność odszkodowawczą za czyn niedozwolony zarówno na podstawie zarówno art. 415 k.c., jak i art. 417 k.c., bez względu na ewentualnie wadliwości co do wskazanej podstawy materialnoprawnej oceny żądań powoda w stosunku do obu pozwanych, Sąd drugiej instancji nie stwierdził, a zatem także z tej przyczyny nie można przyjąć, aby skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona. Ewentualna modyfikacja podstawy materialnej oceny żądania pozwu nie pociągałaby za sobą aktualizacji odpowiedzialności po stronie pozwanych.

W sprawie nie zachodzi również nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę - w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Adekwatnie do zarzutów podniesionych przez skarżącego w zakresie nieważności postępowania stwierdzić należy, że per se okoliczność, że strona działa bez zawodowego pełnomocnika procesowego, nie przesądza automatycznie o uzasadnionej potrzebie jej pouczeń, zaś to, czy udzielenie pouczenia musi być w danej sytuacji uzasadnione zależy od oceny i uznania sądu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2018 r., II CSK 641/17, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2018 r., II UK 231/17, niepubl.). Natomiast obowiązek udzielania przez sąd stronom odpowiednich pouczeń - z czym skarżący wiąże zarzut nieważności postępowania -

wymaga oceny okoliczności sprawy i staje się powinnością sądu tylko w sytuacjach wyjątkowych, kiedy zachodzi potrzeba zapobieżenia nierówności podmiotów toczącego się postępowania. Ponadto w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, zarzut naruszenia art. 5 k.p.c. sprowadzający się do twierdzenia o nieudzieleniu stronie przez sąd odpowiedniego instruktażu procesowego może być usprawiedliwioną podstawą skargi kasacyjnej wyjątkowo tylko wtedy, gdy stopień zawłości sprawy jest taki, że uzasadnia przekonanie, że nieudzielenie stronie pomocy prawnej naruszało zasady równości na tyle, że mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2019 r., III UK 94/18, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2018 r., II CZ 38/18, niepubl.). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawiera przekonującego wywodu wykazującego, że taki stan rzeczy miał miejsce w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji. Wywód ten sprowadza się bowiem do przytoczenia kilku orzeczeń Sądu Najwyższego dotyczących tej kwestii bez próby skonfrontowania wynikających z tych orzeczeń implikacji do okoliczności sprawy.

W kontekście rozważanej nieważności postępowania nie znajduje również uzasadnienia twierdzenie, że nie uwzględnienie wniosku powoda o odroczenie rozprawy apelacyjnej pozbawiło go możliwości obrony jego praw w toczącym się postępowaniu. O pozbawieniu strony możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.) można mówić tylko wtedy, gdy w konsekwencji naruszenia prawa doszło do całkowitego pozbawienia strony możliwości obrony, strona rzeczywiście nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, jeśli skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem prawomocnego orzeczenia. Nie ma przy tym znaczenia, czy stworzenie stronie warunków do działania w postępowaniu mogłoby spowodować, że zakończy się ono innym rozstrzygnięciem niż to, które zostało wydane (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2020 r., IV CZ 1/20, niepubl. oraz postanowienie z dnia 20 lutego 2020 r., I PK 249/18, niepubl.). W skardze kasacyjnej nie wyjaśniono bliżej jakiego wniosku o odroczenie rozprawy nie uwzględnił Sąd Apelacyjny. W aktach sprawy brak jest jakiegokolwiek pisma powoda o odroczenie rozprawy po doręczeniu mu zawiadomienia o terminie

rozprawy w dniu 23 maja 2019 r. (k. 200), po przeprowadzeniu której zapadł wyrok zaskarżony skargą kasacyjną.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). O przyznaniu od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz adw. H. K. wynagrodzenia tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu podwyższonego o kwotę podatku od towarów i usług, na stosowny wniosek, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 2 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2, § 8 pkt 8 oraz § 4 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r., poz. 18), zaś orzeczenie o nie obciążaniu powoda kosztami postępowania kasacyjnego zapadło na podstawie art. 102 w zw. z art. 391 § 1 i 398²¹ k.p.c. ze względu na trudną sytuację materialną powoda, która była także podstawą zwolnienia go od kosztów sądowych.